

Kennisdocument metingen verzamelstoornis

Metten is weten!

Middels dit document geven we een toelichting op het gebruik van herhaalde metingen bij mensen met een verzamelstoornis. We lichten daarbij het belang van metingen toe, beschrijven welke aspecten je kan meten en we doen aanbevelingen over de meetmomenten en meetinstrumenten.

Waarom zijn metingen belangrijk?

Middels herhaalde metingen kan inzichtelijk worden gemaakt wat de ernst van de verzamelstoornis is, en ook welke verandering er optreedt wanneer iemand met de klachten aan de slag gaat (het behandel-effect). Door herhaalde metingen uit te voeren wordt duidelijk op welke gebieden vooruitgang wordt geboekt en op welke gebieden er sprake is van stagnatie. Metingen kunnen daarnaast ook gebruikt worden voor wetenschappelijk onderzoek.

Wat meet je?

Metingen kunnen betrekking hebben op verschillende aspecten van een verzamelstoornis. Zo kunnen gedachten (cognities) middels metingen in kaart worden gebracht, maar ook gedragingen. Ook kunnen metingen inzicht geven in de hoeveelheid spullen die iemand in huis heeft. Bij 'aanbevolen meetinstrumenten' bieden we een beschrijving van verschillende meetinstrumenten.

Wanneer voer je metingen uit?

Metingen worden doorgaans uitgevoerd als onderdeel van een behandeling of opruim-traject. Daarbij is het advies om minimaal een meting uit te voeren voorafgaand aan de behandeling en een meting na afloop van de behandeling. Idealiter worden er tevens tussenmetingen (gedurende het behandeltraject) afgenomen en een follow-up meting (na het afronden van de behandeling).

Wat is de vraag:	Meetinstrument	Wat meet het?
1. Is er sprake van hoarding?	Hoarding Rating Scale Interview 5 vragen	Screening met 5 kernvragen
2. Hoe ernstig is de hoarding?	Saving Inventory Revised 23 vragen	Hoeveelheid spullen Moeite met weggooien Meenemen van spullen
3. Welke overtuigingen zijn er over bezittingen en spullen?	Saving Cognitions Inventory 24 vragen	Identiteit/hechting aan spullen Controle over spullen Verantwoordelijkheid Geheugensteun
4. Hoeveel spullen zijn er per woonruimte?	Clutter Image Rating 3 fotoreeksen van 9 foto's	Hoeveelheid spullen in verschillende leefruimten. Geeft ook inzicht in 'clutter blindness'
5. Op welke wijze wordt er verzameld?	Compulsive Acquisition Scale 18 vragen	Gedrag rond kopen en meenemen van (gratis) spullen
6. In welke mate is er verandering in de hoeveelheid spullen?	foto's van de verschillende doelgebieden in huis vooraf, tijdens en na afloop	Verandering in de hoeveelheid spullen

Aanbevolen meetinstrumenten:

1. Hoarding Rating Scale - Interview (HRS-I, Tolin, Frost & Steketee, 2010, vertaling Fournier, Van den Maagdenberg & Cath, 2012) brengt de vijf onderdelen van een verzamelstoornis in kaart, namelijk de hoeveelheid spullen, moeite met weggooiën, verzamelen, emotionele gevolgen en de beperkingen vanwege de verzamelproblematiek. Door in gesprek te gaan met behulp van de vijf vragen wordt duidelijk wat de kern van het probleem is en waar hulp bij nodig is. De Nederlandse vertaling van HRS-I is te vinden in hoofdstuk 4 van het boek 'Problematische verzamelaars' (Van Beers & Hoogduin, 2012).

2. Saving Inventory- Revised (SI-R, Frost, Steketee & Grisham, 2004, vertaling Rijkeboer & Polling, 2014) meet de ernst van de verzamelstoornis op het gebied van de hoeveelheid spullen, moeite met weggooiën en drang tot meenemen van spullen. Dit instrument is psychometrisch sterk. Het is sensitief voor verandering en maakt zichtbaar wanneer er vooruitgang wordt geboekt. De vragenlijst met de scoringswijze is te vinden in bijlage 12 van het behandelprotocol "Verzamelstoornis: handleiding voor therapeuten en thuisbegeleiders" (Fournier & Korteweg, 2016).

3. Saving Cognitions Inventory (SCI, Steketee, Frost & Kyrios, 2003) meet de achterliggende overtuigingen die een bepalende rol hebben bij het verzamelen en de moeite om afstand te doen van spullen. Er worden vier kernovertuigingen gemeten, namelijk identiteit/hechting aan spullen, controle, verantwoordelijkheid en geheugensteun. Het invullen van de vragenlijst geeft inzicht in de mate waarin de identiteit bepaald wordt door de eigen bezittingen en de overmatige hechting aan spullen, de overtuiging controle te moeten behouden over spullen, de overmatige verantwoordelijkheid voor spullen en de mate waarin de verwachting is dat spullen nodig zijn om het vergeten tegen te gaan. Deze vragenlijst meet op een betrouwbare en valide manier en is sensitief voor verandering. Door de vragen in te vullen wordt inzicht in de eigen verzamelproblematiek vergroot waardoor er meer ingang ontstaat om tot verandering te komen. De vragenlijst met de scoringswijze is te vinden in bijlage 12 van het behandelprotocol "Verzamelstoornis: handleiding voor therapeuten en thuisbegeleiders" (Fournier & Korteweg, 2016).

4. Clutter Image Rating (CIR, Frost, Steketee, Tolin & Renaud, 2008) toont fotoreeksen van 9 foto's van een woonkamer, slaapkamer en keuken waarin de hoeveelheid spullen oploopt per foto. De CIR is vrij toegankelijk op internet bij The International OCD Foundation - Hoarding Center. https://www.hoardingconnectioncc.org/Hoarding_cir.pdf. Gevraagd wordt aan te geven welke foto overeenkomt met de eigen leefsituatie. De foto's zijn eveneens representatief om te informeren naar de andere leefruimtes in de woning en naar de andere plekken waar spullen zijn opgeslagen. Het meetinstrument kan zowel worden ingevuld door hulpverleners als door cliënten die lijden aan een verzamelstoornis. Een score hoger dan 4 is een indicatie voor problematisch verzamelen. Ook geeft de CIR een indicatie van de mate van inzicht die iemand heeft in de hoeveelheid spullen.

5. Compulsive Acquisition Scale (CAS, Frost, Tolin, Steketee, Fitch & Selbo-Bruns, 2009, vertaling Fournier, Van den Maagdenberg & Cath, 2012) meet het verzamelgedrag in de vorm van koopjes najagen, winkelen en het verzamelen van gratis spullen. Deze vragenlijst is optioneel en het minst onderzocht van de aanbevolen meetinstrumenten. De vragenlijst met de scoringswijze is te vinden in bijlage 12 van het behandelprotocol "Verzamelstoornis: handleiding voor therapeuten en thuisbegeleiders" (Fournier & Korteweg, 2016).

6. Foto's voor, tussentijds en na afloop. Bij aanvang van een behandeltraject worden door de behandelaar en/of de cliënt foto's gemaakt van de verschillende leefruimtes en van het doelgebied waarmee van start wordt gegaan. Dit wordt geregeld herhaald, waarbij ons advies is om dat elke 2 maanden te herhalen. Hiermee wordt het mogelijk om vooruitgang waar te nemen. Daarnaast versterkt het de doelgerichtheid en de focus van de behandeling.

Referenties:

Fournier, M. & Korteweg, M. (2016). Verzamelstoornis. Handleiding voor therapeuten en thuisbegeleiders. Boom uitgevers Amsterdam.

Fournier, M., Van den Maagdenberg, A. & Cath, D. (2012). Hoe herken je een hoarder? Diagnostiek en signalering. In: J. van Beers & K. Hoogduin (red.), Problematische verzamelaars (pp. 53-63). Uitgeverij Boom, Amsterdam.

Frost, R.O., Steketee, G. & Grisham, J. (2004). Measurement of compulsive hoarding. Saving inventory- revised. Behaviour Research and Therapy, 42, 1163-1182.

Frost, R.O., Steketee, G., Tolin, D.F. & Renaud, S. (2008). Development and validation of the clutter image rating. Journal of Psychopathology and Behavioural Assessment, 30, 180-192.

Frost, R.O., Tolin, D.F., Steketee, G., Fitch, K.E. & Selbo-Bruns, A. (2009). Excessive acquisition in hoarding. Journal of Anxiety Disorders, 23, 632-639.

Steketee, G., Frost, R.O. & Kyrios, M. (2003). Cognitive aspects of compulsive hoarding. Cognitive therapy and research, 27, 463-479.

Tolin, D.F., Frost, R.O. & Steketee, G. (2010). A brief interview for assessing compulsive hoarding. The hoarding rating scale - interview. Psychiatry research, 178, 147-152.

Over de auteurs van deze richtlijn m.b.t. metingen bij verzamelstoornis:

Puck Duits (GZ-psycholoog en senior onderzoeker) en Marijda Fournier (Klinisch psycholoog) zijn beiden werkzaam bij het Topklinische Altrecht Academisch Angstcentrum in Utrecht. Marijda en Puck maken deel uit van een specialistisch team gericht op de behandeling van en onderzoek naar patiënten met een verzamelstoornis. Tevens werken zij momenteel aan de eerste Nederlandse wetenschappelijke studie naar het behandelingseffect van cognitieve gedragstherapie bij mensen met een verzamelstoornis.

Voor meer informatie over metingen bij mensen met een verzamelstoornis kan contact gezocht worden via: p.duits@altrecht.nl en m.fournier@altrecht.nl